21.2.2024

Eduskunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Lausunnon antaja: Elintarviketeollisuusliitto ry

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029, E 58/2023 vp

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selvityksestä Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024 - 2029.

EU:ssa linjataan isot, pitkälle tulevaisuuteen vaikuttavat ruokasektorin politiikat tuotannosta ja kestävyydestä. Elintarviketeollisuus on yksi säännellyimmistä toimialoista EU:ssa ja 90 % alan sääntelystä tulee EU:sta. EU-politiikan prioriteeteilla ja strategioilla sekä lainsäädännön laadulla on ratkaiseva merkitys Suomen elintarviketuotannon tulevaisuuden kannalta.

ETL tukee valtioneuvoston EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan esittämiä pääprioriteetteja: Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamista, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantamista ja puhtaan siirtymän sekä bio- ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistämistä. ETL yhtyy niin ikään muihin päälinjauksiin ja tavoitteeseen Suomesta aktiivisena toimijana EU:ssa. Myös ruoantuotantomme tulevaisuuden kannalta on erittäin tärkeätä, että Suomi on entistä aktiivisempi, vahva ja ratkaisuhakuinen maa EU:ssa.

ETL haluaa myös korostaa seuraavien EU-politiikkaan liittyvien asiakokonaisuuksien merkitystä suomalaisen kannattavan ja kilpailukykyisen ruoantuotannon turvaamisessa.

EU-politiikka yhteensovitettava pohjoisen ruoantuotannon varmistamiseksi

Eri toimialueiden EU-politiikka on sovitettava yhteen niin, että ruoantuotanto on mahdollista Suomessa tulevaisuudessakin. EU:lla ja Suomella on mahdollisuudet toimia kokoaan suurempina kestävän ruoantuotannon aittoina globaalisti. Ruoka-ala on huoltovarmuuskriittinen ala. Se tuottaa julkisena hyödykkeenä ruokaturvaa, mikä on keskeinen osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Kohtuuhintaisen, laadukkaan ruoan saatavuus takaa yhteiskunnan vakautta.

Kuten valtioneuvoston Suomen avaintavoitteissa todetaan, tulee laajentumisella olemaan merkittäviä vaikutuksia useille EU-politiikan alueille ja erityisesti EU-rahoitukseen. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että koheesiopolitiikassa ja sen varojenjakokriteereissä tulee painottaa EU:n ulkoraja-alueiden merkitystä ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä**.** ETL tukee tätä tavoitetta, mutta katsoo myös, että vastaava **selkeä tavoite tulisi kirjata EU:n yhteisen maatalouspolitiikan osalta pohjoisissa oloissa ja Euroopan äärilaidalla toimivan ruokasektorin toimintaedellytysten varmistamiseksi.** Yhteisen maatalouspolitiikan säännöt ja rahoitus varmistavat ruokaturvaa ja elintarvikkeiden sisämarkkinoiden sujuvuutta.

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Yritysten kilpailukyky, kasvun mahdollisuudet ja kannattavuus keskiöön EU-politiikassa

Elintarviketeollisuuden yritykset pitävät erityisen tärkeänä sitä, että tulevalla vaalikaudella EU-politiikan keskiöön nostetaan eurooppalaisten **yritysten kilpailukyvyn ja kannattavuuden vahvistaminen.**

Ruoka-alan kasvun ja kannattavuuden turvaamiseksi tarvitaan **EU-tason rahoitusta vihreän siirtymän edistämiseen sekä TKI-**rahoitusta uusien elintarvikkeiden, ruoantuotantotapojen ja -teknologioiden kehittämiseen. Uusien kasvinjalostusmenetelmien käyttö tulee olla mahdollista, uuselintarvikkeiden ja ravitsemus- ja terveysväittämien hyväksymisprosesseja tulee sujuvoittaa.

Alan **reiluja kauppatapoja ja markkinalähtöisyyttä** on edistettävä nykyisen lainsäädännön puitteissa, ei sääntelyä lisäämällä. Elintarvikemarkkinoiden markkinalähtöisyydestä on pidettävä kiinni, eikä esimerkiksi kilpailulainsäädäntöön tule tehdä poikkeuksia, jotka heikentävät kilpailuympäristön tasavertaisuutta. Sopimusvapautta on kunnioitettava.

EU:n tulee hakea kasvun mahdollisuuksia vientimarkkinoilta **kunnianhimoisella kauppaneuvotteluagendalla**. Elintarvikealan kilpailukyvystä vientimarkkinoilla on huolehdittava ottamalla yritysten kilpailukyky keskiöön kaikessa säädösten valmistelussa.

Datan liikkumista ja siihen liittyviä pelisääntöjä on kehitettävä, jotta kuluttajille voidaan tarjota luotettavaa ja vertailukelpoista vastuullisuustietoa — niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Myös elintarvikkeiden kysyntätiedon saatavuutta tulee kehittää EU:ssa.

Osaajien saatavuus EU:n ulkopuolelta on turvattava, sillä ala ei kasva ilman tekijöitä. EU:n tulee toimia ruoka-alalla tärkeän kausityövoiman ja työperäisen maahanmuuton lisäämiseksi. Jäsenmaiden tulee voida itse päättää, millä kriteereillä työntekijöiden oleskelu tapahtuu. Koulutus- ja työllisyyspolitiikka on säilytettävä kansallisissa käsissä.

Kilpailukykyä ja ennakoitavuutta elintarvikeyritysten toimintaympäristöön

ETL tukee vahvasti Suomen tavoitetta paremmasta ja vähäisemmästä sääntelystä. Sääntelyn laatu ja määrä vaikuttavat keskeisesti yritysten kannattavan toiminnan mahdollisuuksiin. Elintarvikkeiden tuotanto on raskaasti säännelty ja jopa 90 % säädöksistä tulee EU:sta.

Elintarvikkeiden valmistusta sääntelevät esimerkiksi puhtaus- ja turvallisuusvaatimukset sekä tuotteisiin liittyvät merkintämääräykset (alkuperä-, päiväys-, ravintoainetieto-, tuotenimitys-, jne. vaatimukset). Elintarvikealaa koskevat myös eläinten hyvinvointia, eläin- ja kasvitautien torjuntaa, kauppanormeja ja sopimussuhteita sekä kauppatapoja säätävät asetukset ja direktiivit. Viime vuosina sektori- ja tuotesääntelyn rinnalle on tullut yhä enemmän myös elintarvikealan toimijoita koskevaa muuta useita toimialoja koskevaa sääntelyä, kuten sääntelyä pakkauksista, hävikistä, energiatehokkuudesta ja yritysvastuusta. Nykyisellä kaudella uusien säädösten määrä on ollut valtava ja useiden ehdotusten vaikutusten arvioinnit ovat jääneet

puutteellisiksi. Muutokset edellyttävät elintarvikkeiden tuottajilta jatkuvasti muutoksia toimintatapoihin sekä uusia investointeja tuotantorakennuksiin, -laitteisiin, hankintakanaviin ja tietojärjestelmiin.

Ruoka-ala tarvitsee parempaa, tutkittuun tietoon pohjautuvaa ja ennakoitavaa sääntelyä. Laadukkaampi sääntely edellyttää huolellista valmistelua ja perusteellisia vaikutusarvioita. Uusia **säädösesityksiä tulisi tehdä vain, jos huolella tehdyt vaikutusarviot, mukaan lukien arviot vaikutuksista yritysten toiminta- ja kilpailukykyyn sekä kasvun mahdollisuuksiin, osoittavat tarvetta lisäsääntelylle**. Sääntelyn tulee aina perustua tutkittuun tietoon ja sen toimeenpanoon yrityksissä tulee varata riittävät siirtymäajat. Säädösvalmistelussa tulee kuulla aktiivisesti ja aidosti yrityksiä. **EU:ssa on keskityttävä kilpailukykyä vahvistavien, olennaisten linjausten ja pelisääntöjen laatimiseen**. On tärkeä käydä läpi myös mahdollisuudet sääntelyn keventämiseksi.

ETL tukee Suomen näkemystä siitä, että digitaalisilla ratkaisuilla ja niiden varhaisella käyttöönotolla edistetään myös puhdasta siirtymää. Digitalisaatioon liittyvät mahdollisuudet tulee jatkossa huomioida myös sääntelyn toimeenpanossa yritysten hallinnollisen taakan minimoimiseksi.

Jäsenmailla täytyy olla liikkumavaraa **huomioida kansalliset erityispiirteet ja yrityksillä tulee olla mahdollisuus valita parhaimmat keinot asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi**. Myös elintarviketurvallisuuden, ruokaturvan ja huoltovarmuuden päällekkäisiä tavoitteita on yhteensovitettava säädösten valmistelussa.

Kun yritysten sääntelytaakka on kohtuullinen ja siirtymäajat riittävät, jää resursseja kasvuun ja uusille innovaatioille. Suomalaisen ruoka-alan kilpailukykyä ei saa heikentää EU-tasoa tiukemmalla kansallisella sääntelyllä. Sääntelyn sijaan sen sijaan tuotannonalaa voi kannustaa eteenpäin itsesääntelyllä ja edistämällä hyviä toimintatapoja.

Eurooppalaista omavaraisuutta ja ruokaturvaa

ETL tukee Suomen avaintavoitteiden kokonaisturvallisuusajattelua ja suomalaisen huoltovarmuuskonseptin edistämistä EU-tasolla. Eurooppalaisesta ruokaturvasta ja ruoantuotannon kriisinkestävyydestä on huolehdittava pitkäjänteisellä, kannustavalla politiikalla ja rahoituksella. Lisäksi tarvitaan eri EU-politiikoiden yhteensovittamista**. Yhteiset säännöt ja yhteinen rahoitus**, kuten EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoitus, varmistavat ruokaturvaa ja sujuvoittavat kaupankäyntiä sisämarkkinoilla.

ETL katsoo, että eurooppalaisen **ruokasektorin häiriönsietokyvyn turvaamiseksi tulisi sopia minimivaatimukset jäsenmaiden huoltovarmuudelle**. Jäsenvaltioilla pitää olla toimintamalli ja organisaatio, joka mahdollistaa kriittisen elintarvikealan varautumiseen liittyvän kansallisen toiminnan. Samalla on mahdollistettava organisaation verkostoituminen ja toimiminen EU:n yhteisten periaatteiden ja kansallisten vaatimusten mukaan erilaisissa tilanteissa. Jäsenvaltioiden kykyä koota ja jakaa tilannekuvaa elintarvikealan toiminnoista erilaisissa tilanteissa on kehittävä. Tilannekuvan avulla voidaan havaita EU:n elintarvikealan toimintaa vaarantavien ilmiöiden kehittyminen.

EU:ssa on **tunnistettava elintarvikehuollolle kriittiset tuotantopanokset** ja selvitettävä, miten niiden kriisinkestävyyttä voidaan kehittää päämäärätietoisesti. Ruokasektorin kriittisimpien luonnonvarojen ja tuotantopanosten **saatavuus sekä niiden eurooppalainen omistajuus on varmistettava**. Lannoitteiden ja rehujen omavaraisuutta on lisättävä Euroopassa. Tietoliikenneyhteyksien toiminta EU:ssa on varmistettava. **Päätösvalta Suomen vesivarojen käytöstä on säilytettävä kansallisella tasolla.**

Nopea reagointi ruokasektorin poikkeustilanteissa edellyttää kriisityökalujen kehittämistä, kuten valmistautumista joustoihin lupakriteereissä, päästörajoissa, maksimiraja-arvoissa ja pakkausmerkintöjen vaatimuksissa. Siten voidaan varmistaa raaka-aineiden saatavuus, välttää kriisitilanteissa merkittävä ruokapula tai muu häiriötilanne ja pienentää ruokahävikkiä. Esimerkiksi poikkeuksellisen huonolaatuiset satovuodet eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa ruoan hinta nousee kohtuuttomasti tai huoltovarmuus vaarantuu tiukan lainsäädännön vuoksi.

Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista reagointia ja nopeita ratkaisuja silloin, kun niitä tarvitaan. **Huoltovarmuudelle kriittisissä toimitusketjuissa asetetuista raja-arvoista tai säännöistä tulisi voida poiketa väliaikaisesti.** Nopea toiminta ja samat säännöt EU-markkinoilla ovat tärkeitä, koska sisämarkkinan sujuvuus on turvattava. Poikkeuksellisia tilanteita varten laadittu kriisimekanismi mahdollistaisi nopeat, koko EU-aluetta koskevat päätökset.

Kestävyyttä ja vastuullisuutta ruuantuotantoon

Elintarviketeollisuus on merkittävin teollinen toimiala Euroopassa. Lisäksi noin puolet biotalouden liikevaihdosta tulee EU-tasolla elintarviketeollisuudesta. ETL tukee vahvasti valtioneuvoston kantaa siitä, että Suomen tavoitteena tulee olla biotalouden mahdollisuuksien huomioiminen vahvasti erityisesti EU:n teollisuuspolitiikassa, ja että biotalouden tutkimuksen ja kehityksen panostukset realisoituvat myös investointeina Suomeen ja EU:in.

ETL tukee Suomen tavoitetta siitä, että unionissa jatketaan johdonmukaisesti ilmastonmuutoksen vastaisia ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavia politiikkatoimia huomioiden kestävän kehityksen periaatteet. Erityisesti **vihreää siirtymän edistämistä ja fossiilisista energialähteistä irtautumista on jatkettava.**

Komission julkaisemaan vuoden 2040 ilmastotavoitteeseen on kirjattu kunnianhimoinen 90 prosentin päästövähennystavoite verrattuna vuoden 1990 tasoon. ETL pitää kannatettavana, että Suomi korostaa ilmastotavoitteen saavuttamisen keinoissa päästövähennyksien roolia. Ruuantuotannon päästöjen merkittävä vähentäminen vaatii kuitenkin isoja muutoksia, kuten esimerkiksi siirtymistä hiiliviljelyyn ja fossiilisista energialähteistä irtautumista sekä kiertotalouden vahvistamista. Tämä vaatii isoja investointeja sekä uutta teknologiaa ja edellyttää, että koko ruokaketju on kannattava ja elinvoimainen. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää ruokaketjun päästöjen monitoroinnin kehittämiseen.

Ruoka-alan ensisijaisena tehtävänä on tuottaa ravintoa kasvavan globaalin väestön tarpeisiin. Suomi on Euroopan pohjoisin ruuantuotantomaa, mikä tarkoittaa, että kestävä ja kannattava ruuantuotanto sekä elintarvikkeiden jalostus tarkoittavat Suomessa sekä eläin- että kasvintuotannon mahdollisuuksien hyödyntämistä laajasti. Mielestämme metsiä ja maankäyttöä

koskevan säätelyn lisäksi Suomen tulisi vahvemmin vaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavat olosuhteet ja mahdollisuudet kustannustehokkaisiin kansallisiin toimiin tunnistetaan myös horisontaalisessa kestävyyssääntelyssä. Lisäksi Suomen täytyy huolehtia, ettei EU määritä liiaksi luonnonvarojemme, kuten veden, käyttöä, ja toimet suhteutetaan kunkin alueen tilanteeseen sekä huomioidaan lähtötasotilanne eri maissa.

Kunnianhimon taso EU:n kestävyys- ja vastuullisuustavoitteissa voi olla korkea, mutta parhaiden keinojen valinta tulee jättää yrityksille. ETL korostaa, että tavoitteiden asetannassa tulee kuitenkin jatkossa pystyä huomioimaan jäsenmaiden väliset lähtötasoa koskevat erot.

ETL tukee Suomen tavoitetta pyrkiä vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa lisäävää sääntelyä. Uuden sääntelyn sijasta yrityksille tulee **tarjottava kannustimia kestävyyden sekä sitä tukevien innovaatioiden ja menetelmien kehittämiseksi**. Kestävyysraportointia on yhdenmukaistettava yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Silloin jää tilaa vastuullisuustyön omaehtoiselle kehittämiselle.

Kotimaisen ruoka-alan kilpailukykyä ei saa myöskään heikentää ruokaan kohdistuvalla verotuksella. **Terveyden edistämiseksi** yrityksille tarvitaan **tukea tuotekehitykseen sekä kuluttajille jaettavan vastuullisista valinnoista jaettavan tiedon tuottamiseen**. Vastuullista elintarvikemarkkinointia voidaan edistää itsesääntelyllä. Kansallisten ruokavalioiden erityispiirteet on huomioitava yhteiseurooppalaisissa, elintarvikkeiden ravitsemuksellisesta laadusta kertovissa pakkausmerkinnöissä.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja

Liite: Avainluvut elintarviketeollisuudesta EU:ssa ja Suomessa

Liite: Avainluvut elintarviketeollisuudesta EU:ssa ja Suomessa

	EU	Suomi
Liikevaihto	1 112 mrd. €	13 mrd. €
Jalostusarvo	229 mrd. €	2,9 mrd. €
Yritysten lukumäärä	291 000	2 600
PK-yritysten osuus liikevaihdosta	39,1 %	42 %
PK-yritysten osuus työllisistä	57,7 %	45 %
Henkilöstön määrä	4,6 milj.	40 000
Vienti	182 mrd. €	2,3 mrd. €
Tuonti	110 mrd. €	5,9 mrd. €
Investoinnit	40,5 mrd. €	550 milj. €
T&K-panostukset	2,1 mrd. €	65,4 milj. €
Ruoan ja juoman osuus kotitalouksien kulutusmenoista	21,4 %	12 %